

BIBLICUM ŚLĄSKIE
V EDYCJA
KSIĘGA PSALMÓW – TEOLOGIA I EGZEGEZA

WYKŁAD 21

TEOLOGIA

PSAŁTERZ HEBRAJSKI - CZŁOWIEK W DIALOGU Z BOGIEM

9. SŁUŻBA BOŻA ŹRÓDŁEM ŻYCIA (cz. 1)

Biblia przedstawia Boga jako absolutnego Władcę, który nie pozwala sobie stawiać warunków. To On stawia warunki wiernym, przychodzącym do Niego z prośbami. Nie wystarczy złożyć przepisane ofiary, by „wymusić” na Nim spełnienie swych żądań. Tak mogli czynić Kananejczycy z Baalem; Jahwe jednak nie jest podobny do ludzi (Ps 50, 21). Szczególną pomoc przyrzeka tylko tym, którzy „strzegą Jego Przymierza i Jego nakazów” (Ps 25, 10), którzy „się Go boją i zaufali Jego łasce” (Ps 33, 19) [Por. Ps 36, 11; 103, 17 n.; 145, 12-20; 147, 10 n.].

Bóg psalmistów solidaryzuje się z tymi, którzy decydują się walczyć, ale nie z ludźmi, lecz z grzechem przede wszystkim własnym, a potem społecznym:

Albowiem Ty nie jesteś Bogiem, który ma upodobanie w złym;
nie może mieszkać u Ciebie złoczyńca.
Chełpliwi nie ostoją się przed Tobą;
nienawidzisz każdego, kto czyni niegodziwość (Ps 5, 5-6).

Pielgrzymi Izraela, stając u bram świątyni podczas jednego z dorocznych świąt, czynią publiczny rachunek sumienia, pytając Boga przez pośrednictwo kapłanów:

Jahwe, któż może przebywać w Twoim przybytku,
ktoż może się zatrzymać na Twej świętej górze? (Ps 15, 1).

Stąd częste w psalmach wyznania niewinności, by uzyskać pomoc Świętego (Ps 7, 4-6; 17, 2-5; 18, 21-28; 26, 1-6.). Wierni zaklinają się, że zostali napadnięci „bez powodu” (Ps 35, 7; 59, 4 n.; 69, 5; 109, 3; 120, 6), że „złem za dobro mi

odpłacają" (Ps 35, 12; 38, 21). Te wszystkie uroczyste stwierdzenia płyną z przekonania, że tylko człowiek sprawiedliwy (saddiq) może liczyć na Bożą sprawiedliwość. Sprawiedliwość, jakiej domaga się Jahwe-Sędzia, oznacza ten sam sposób postępowania zarówno wobec Boga, jak i wobec bliźnich. Obydwie te postawy są nierozdzielne.

Grzesznik ma upodobanie w kłamstwie i nieprawości, ponieważ nie polega na Bogu, lecz „zaufał swoim wielkim bogactwom, czując się silnym dzięki swej złości" (Ps 52, 9). Wszyscy wrogowie, na których skarżą się psalmiści, to właśnie tacy pozbawieni skrupułów grzesznicy. Nazywa się ich bezbożnymi, ponieważ nie liczą się z Bożym Prawem twierdząc, że „Jahwe nie widzi" (Ps 10, 11; 73, 11; 94, 7.), czyli praktycznie „nie istnieje":

Rzekł głupiec w sercu swoim: Nie ma Boga! [...]
Bóg spogląda z nieba na synów ludzkich,
aby zobaczyć, czy jest ktoś rozumny, szukający Boga
(Ps 53, 2 n.).

Od takich „głupców" nie można oczekiwać ani uczciwości, ani litości, bo nie ma w nich bojaźni Bożej. Jedyne ratunkiem przed ich zachłannością jest wszechmogący Bóg Izraela:

Pokładam ufność moją w Tobie, Jahwe!
Mówię: Tyś Bogiem moim, w Twym ręku są moje losy;
wyrwij mnie z rąk wrogów i prześladowców (Ps 31, 15 n.).

Wierzący uważa Boga za swój „los" (Ps 16, 5): „Tyś moim schronieniem, udziałem moim w krainie żyjących" (Ps 142, 6). Toteż nikt inny nie ma prawa mieszać się w jego sprawy, w każdym razie nie jest w stanie go obronić:

Kogo prócz Ciebie mam w niebie?
Gdy jestem z Tobą, nie cieszy mnie ziemia! (Ps 73, 25).

Jakże daleka od tej ufności jest postawa wielu dzisiejszych „chrześcijan", którzy zabronili Bogu dostępu do swego „prywatnego" życia! W ten sposób sprawili, że stało się ono nie do zniesienia.

ROZWAŻANIE

PSALM 98 [97]

Chwała Bogu, Zbawcy świata

Śpiewajcie Panu pieśń nową, *
albowiem uczynił cuda.

Zwycięstwo Mu zgotowała Jego prawica *
i święte ramię Jego.

Pan okazał swoje zbawienie, *
na oczach pogan objawił swą sprawiedliwość.

Wspomniał na dobroć i na wierność swoją *
dla domu Izraela.

Ujrzały wszystkie krańce ziemi *
zbawienie Boga naszego.

Wołaj z radości na cześć Pana, cała ziemi, *
cieszcie się, weselcie i grajcie.

Śpiewajcie Panu przy wtórze cytry, *
przy wtórze cytry i przy dźwięku harfy.

Przy trąbach i przy głosie rogu *
na oczach Pana, Króla, się radujcie.

Niech szumi morze i wszystko, co w nim żyje, *
krąg ziemi i jego mieszkańcy.

Rzeki niech klaszczą w dłonie, *
góry niech razem wołają z radości

W obliczu Pana, który nadchodzi, *
aby osądzić ziemię.

On będzie sądził świat sprawiedliwie *
i ludy według słuszności.

1. Odczytany przed chwilą Psalm 98 [97] należy do gatunku hymnów, jaki już spotkaliśmy na naszej duchowej drodze, którą przemierzamy w świetle Psałterza. Jest to hymn na cześć Pana, Króla wszechświata i dziejów (por. w. 6). Nazwany jest on «pieśnią nową» (w. 1), co w języku biblijnym oznacza pieśń doskonałą, pełną, uroczystą, której towarzyszy świąteczna oprawa muzyczna. Istotnie, oprócz pieśni chóralnej mowa jest o «dźwięku» harfy (por. w. 5), trąby i rogu (por. w. 6), a także o pewnego rodzaju kosmicznym aplauzie (por. w. 8). Następnie wielokrotnie (sześć razy) rozbrzmiewa imię «Pana», który przyzywany

jest jako «nasz Bóg» (w. 3). Tak więc Bóg znajduje się w centrum sceny w całym swym majestacie - dokonuje On zbawienia w dziejach i jest oczekiwany jako ten, który ma «sądzić» świat i narody (w. 9). Hebrajskie słowo zapowiadające «sąd» oznacza również «rządzić». A zatem oczekuje się tu skutecznego działania Władcy całej ziemi, które przyniesie pokój i sprawiedliwość.

2. Psalm otwiera zapowiedź Bożej interwencji w dziejach Izraela (por. ww. 1-3). Obrazy «prawicy» i «świętego ramienia» przywołują na pamięć wyjście, wyzwolenie z niewoli egipskiej (por. w. 1). Natomiast o przymierzu z narodem wybranym przypominają dwa wielkie atrybuty Bożej doskonałości: «dobroć» oraz «wierność» (por. w. 3).

Powyższe znaki zbawienia zostały, objawione «na oczach na-rodów» i na «wszystkich krańcach ziemi», aby cała ludzkość zbliżyła się do Boga oraz otworzyła się na Jego słowo i zbawcze dzieło.

3. Pana wkraczającego w dzieje przyjmuje chóralne uwielbienie: oprócz orkiestry i śpiewających pieśń w świątyni na Syjonie (por. ww. 5-6) włącza się w nie wszechświat, stanowiący swoistą świątynię kosmiczną.

Ten rozległy chór pochwalny tworzy czterech kantorów. Pierwszym jest morze ze swoim szumem, który zdaje się pełnić rolę basso continuo w tej wspaniałej pieśni uwielbienia (por. w. 7). Wtórąją mu ziemia i cały świat (por. ww. 4. 7) ze wszystkimi swymi mieszkańcami, złączone w uroczystej harmonii. Trzecią postacią jest morze, którego ramiona stanowią rzeki, a ich rytmiczny przepływ przypomina klaskanie (por. w. 8). Jako ostatnie występują góry, zdające się tańczyć z radości przed Panem, choć są najbardziej masywnymi i imponującymi ze stworzeń (por. w. 8; Ps 29 [28], 6; 114 [113 A], 6).

Widzimy zatem gigantyczny chór, mający jeden cel: wysławiać Pana, Króla i Sędziego sprawiedliwego. Jak już wspomnieliśmy, końcowa partia Psalmu przedstawia Boga, «który nadchodzi, aby osądzić ziemię (...) sprawiedliwie i (...) według słuszności» (Ps 98 [97], 9).

Jest to dla nas wielka nadzieja, i dlatego wołamy: «Przyjdź Królestwo Twoje!» - królestwo pokoju, sprawiedliwości i pogody ducha, które przywraca pierwotny ład stworzenia.

4. Apostoł Paweł z głęboką radością rozpoznał w tym Psalmie proroczą zapowiedź dzieła Bożego w misterium Chrystusa. Paweł posłużył się 2 wierszem, by określić temat swego wielkiego Listu do Rzymian: w Ewangelii «objawiła się sprawiedliwość Boża» (por. Rz 1, 17), «jawną się stała» (por. Rz 3, 21).

Pawłowa interpretacja nadaje Psalmowi pełniejszy sens. Od-czytany w perspektywie Starego Testamentu Psalm głosi, że Bóg zbawia swój lud, a wszystkie narody patrzą na to z podziwem. Natomiast w perspektywie chrześcijańskiej Bóg dokonuje zbawienia w Chrystusie, synu Izraela; ujrzały to wszystkie narody i zostały wezwane, by skorzystać z tego zbawienia, jako że Ewangelia «jest (...) mocą Bożą ku zbawieniu dla każdego wierzącego, najpierw dla Żyda, potem dla Greka» (Rz 1, 16). Odtąd «wszystkie krańce ziemi» nie tylko «ujrzały zbawienie Boga naszego» (por. Ps 98 [97], 3), lecz już je otrzymały.

5. W tej perspektywie Orygenes, chrześcijański pisarz z trzeciego wieku, w tekście, który następnie został podjęty przez św. Hieronima, interpretuje «pieśń nową» Psalmu jako antycypujące sławienie ukrzyżowanego Odkupiciela - «nowości» chrześcijaństwa. Przyjrzyjmy się więc jego komentarzowi, w którym przeplata on pieśń Psalmisty z ewangelicznym orędziem.

«Pieśń nowa» to Syn Boży, który został ukrzyżowany - o czymś takim jeszcze nigdy nie słyszano. Nowa rzeczywistość powinna mieć nową pieśń. „Śpiewajcie Panu pieśń nową”. Ten, który cierpiał mękę, w rzeczywistości jest człowiekiem; lecz wy śpiewacie Panu. Cierpiał mękę jako człowiek, lecz zbawił jako Bóg». Następnie Orygenes dodaje: «Chrystus «dokonał cudów pośród Żydów: uzdrowił paralityków, oczyścił trędowatych, wskrzesił zmarłych. Jednakże i inni prorocy czynili to samo. Rozmnożył kilka chlebów w olbrzymią ich liczbę i nakarmił niezliczony tłum. Ale i Elizeusz zrobił to samo. Cóż więc uczynił nowego, aby zasłużyć na pieśń nową? Czy chcecie wiedzieć, co uczynił nowego? Bóg umarł jako człowiek, aby ludzie mieli życie; Syn Boży został ukrzyżowany, by podnieść nas aż do nieba» (74 *Omēlie sulLibro deiSalmi*, Milano 1993, ss. 309-310).

(6.11.2002)

Liturgia Godzin z Janem Pawłem II i Benedyktem XVI
Praca zbiorowa, Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2007

EGZEGEZA

PSALM 98

Ps 98. Psalm na cześć Jahwe-Króla, podobny do Ps 96

Struktura:

- ww. 1-3 (wezwanie skierowane do ludu Bożego, by wielbili Jahwe za Jego zbawcze czyny wobec Izraela):
- ww. 4-6 (wezwanie całej ludzkości, by przyłączyła się do radosnego wielbienia Króla Jahwe w Świątyni);
- ww. 7-9 (wezwanie całego stworzenia, by uznało rządy Jahwe). 1-3. Kluczowym terminem w tym fragmencie jest „zbawienie/zwycięstwo” w ww. 1 b, 2a, 3b. W centrum uwagi są zbawcze dzieła, których Bóg dokonał „wobec domu Izraela” (w. 3). Dopiero później uwaga zostaje skierowana na narody („cała ziemia” w w. 4).

3. „dobroć i... wierność swoją”: Hebr. *heses* i *`ēmûnâ* odnoszą się do zobowiązania Jahwe w zawartym przymierzu; „wspomniał” ma konkretne odniesienie (por. Wj 2,24). Bóg podjął działania, by wybawić Izraela.

4-6. Wzmianki o instrumentach muzycznych i pieśni wskazują na świątynię (zob. „wobec Pana” w w. 6b). „Misja” Izraela, chociaż nigdy nie była głównym motywem ST, zawierała obraz narodów przychodzących na Syjon, by wielbić Jahwe (Iz 2,1-4).

7-9. Por. Ps 96,1.-13. Wy mienienie miejsc wodnych („morze” w w. 7, „rzeki” w w. 8) i suchy ląd („świat” w w. 7, „góry” w w. 8) to pewnego rodzaju meryzm podkreślający, że całe stworzenie powinno przyłączyć się do chóru radości.